

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

Viite: Asiantuntijapyyntö 8.11.2023

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 ja siihen liittyviksi laeiksi sekä lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun hallituksen esitykseen liittyen ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

OSKU ei voi kannattaa esitettyjä muutoksia, sillä ne heikentävät opiskelijoiden jo ennestään heikkoa sosiaaliturvaa huomattavasti. Opintotuki laahaa jo nyt merkittävän osan jäljessä, kun sitä ei alun alkaen ole sidottu indeksiin. Opintotuki itsessään muodostaa melko pienen osan opiskelijan kokonaisuutuksista, ja sen heikennys vie opintotuen tarkoitusta enemmän ja enemmän pois päätoimisten opintojen mahdollistajana. Samaan aikaan on valmisteilla mittavat asumistuen leikkaukset sekä aikuiskoulutustuen lakkautus.

OSKU vaatii, että indeksijääditysten yhteisvaikutuksia tarkastellaan paremmin ja kokonaisuutena, ja huomioidaan erityisesti vaikutukset opiskelijoiden opintojen suoritusaikoihin, jaksamiseen ja osaamistasoon. Ammatilliselle opiskelijalle tilanne riittävän sosiaaliturvan suhteen on erityisen hankala, sillä opintolainasta ei makseta korkeakoulujen tapaan mitään hyvitystä, vaikka olisi miten nopeasti ja hyvin saanut opintonsa suoritettua. Toimeentulotukea ei voi saada, ilman että on nostonut lainaa. Alakäisillä ei ole oikeutta asumistukeen, vaikka moni joutuu muuttamaan varhaisessa vaiheessa opintojen perässä pois kotoa, ja huoltajien tulorajat ovat matalat. Iso osa opintojen suorittamisesta tehdään erilaisissa työssäoppimisissa täyttä työviikkoa tehden usein palkatta, ehkä vielä muutamia kirjallisia opintoja samalla tehden.

Ammatillisessa koulutuksessa yhä useampi joutuu muuttamaan varhaisessa vaiheessa pois huoltajiensa luota voidakseen päästä opiskelemaan haluamaansa alaa. Vuoden 2022 AMIS-tutkimukseen vastanneista reilu 82 % oli oppivelvollisia, ja heistä lähes neljäsosa kertoi joutuneensa muuttamaan pois kotipaikkakunnaltaan opintojensa vuoksi. Viime vuonna ammatillisissa oppilaitoksissa oli 15–19-vuotiaita opiskelijoita yhteensä hieman vajaa 100 000. Tulevaisuudessa kaikki alle 20-vuotiaat ovat oikeutettuja maksuttomaan ensimmäiseen toisen asteen tutkintoon. Siitä huolimatta yli 11 % oppivelvollisuusikäisistä on viime vuonna nostonut ammatillisissa opinnoissa lainaa.

Monelle ammatilliselle opiskelijalle työnteko tukee opintoja ja turvaa toimeentuloa, mutta ei voi olla niin, että työteko on välttämätöntä täyspäiväisten opintojen rinnalla elämiskustannusten kattamiseksi. Lukuisten tutkimusten ja selvitysten mukaan juuri jaksaminen ja kasvavat mielenterveysongelmat ovat suurin syy siihen, ettei opintojen suorittaminen suju ja työelämään siirrytään valmiiksi uupuneina. Stressi taloudellisesta pärjäämisestä ja tulevaisuudesta on valtava kuormitustekijä, joka vaikuttaa jaksamiseen ja mielenterveyteen. Suomi tarvitsee kipeästi uusia

Lausunto 14.11.2023

osaajia, mutta leikkaamalla opiskelijoilta vain viivytetään valmistumista ja ajetaan opiskelijoita loppuun.

OSKU huomauttaa, että koulutuspolitiikassa yksi hyvin huolestuttava ja lukuisten tahojen jakama huolenaihe on koulutuksen periytyvyys, vaikka opiskelu itsessään onkin lähes maksutonta eri koulutusasteilla. Täyspäiväisten opintojen tekeminen sellaisen määrän töitä ohella, jolla voi elättää itsensä ja mahdollisen perheen on niin kuormittava yhdistelmä, että useampi tyytyy jäämään työelämään turvatakseen riittävää toimeentuloa. **OSKUn vuonna 2022 tekemän AMIS-tutkimuksen mukaan vastaajista 41 % ilmoitti syyksi olla hakeutumatta korkeakouluun ammatillisen koulutuksen jälkeen sen, että työteko on heille opiskelua kannattavampaa.** Sosioekonomisten taustojen vaikutus koulutuksen valintaan on erittäin vahva, jota kyseinen hallituksen esitys on omiaan vain vahvistamaan.

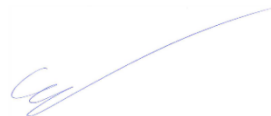
Ensisijaisesti OSKU esittää, että useiden muiden etuuksien tapaan opintotuki jätetään indeksijäädysten ulkopuolelle. Hallitusohjelmassa on kuitenkin kirjaus opintotuen kokonaisuudistuksesta. OSKU vaatii, että mikäli esityksenä olevat asumistuen merkittävät heikennykset sekä opintotuen indeksien jäädys toteutuu, opintotuen kokonaisuudistuksessa on tehtävä merkittäviä parannuksia sen tasoon ja kompensoitava muita leikkauksia huomioiden moninaiset asumistilanteet ja erityisesti oppivelvollisuusikäisten ammatillisten opiskelijoiden toimeentulo.

Helsingissä 8.11.2023

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

Venla Tilli
puheenjohtaja

Eemeli Rajala
pääsihteeri

Lisätietoja:

- edunvalvonnan koordinaattori Emma Holsti, emma.holsti@osku.info, 0404108814